

KELEIVIŲ VEŽIMO AUTOBUSAIS STATISTINIO TYRIMO METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Tam, kad transporto politika būtų vykdoma tinkamai, būtina reguliariai gauti statistinius duomenis pagal visas transporto rūšis ir įvertinti keleivių vežimų apimtis.

2. Keleivių vežimo autobusais statistinio tyrimo metodikoje (toliau – metodika) pateikiama statistinė informacija apie keleivių vežimo autobusais statistinio tyrimo (toliau – tyrimas) organizavimo aspektus ir atlikimo eigą. Pateikiamas tyrimą reglamentuojantis teisės aktas, renkamu statistinių rodiklių sąvokos, statistinių duomenų šaltiniai, statistinių duomenų surinkimo ir apdorojimo būdai ir statistinės informacijos pateikimas vartotojams.

3. Tyrimui atlikti taikomi bendrieji Europos Sąjungos statistikos standartai, užtikrinantys statistinės informacijos suderinamumą ir palyginamumą tarp šalių.

II SKYRIUS TIKSLAS

4. Tyrimo tikslas – parengti ir paskelbti statistinę informaciją apie autobusais vežtų keleivių skaičių pagal reisų tipus (reguliarieji, užsakomieji, specialieji), susisiekimo maršrutus (vietinis, tolimasis, tarptautinis), autobusų nuvažiuotą atstumą bei apskaičiuoti trumpojo laikotarpio statistinius rodiklius (pardavimo pajamas ir dirbtas valandas).

5. Pagrindiniai statistinės informacijos vartotojai yra šalies valdžios ir valdymo institucijos, žiniasklaida, Europos ir tarptautinės institucijos bei verslo ir mokslo atstovai, studentai. Statistiniai duomenys naudojami nacionalinių sąskaitų, kainų, aplinkos apsaugos statistikai rengti.

6. Tiriamasis laikotarpis – ketvirtis.

III SKYRIUS PAGRINDINĖS SĄVOKOS

7. Statistiniame tyrime vartojamos sąvokos:

7.1. **Autobusas** – motorinė transporto priemonė, skirta vežti žmonėms bei bagažui ir turinti daugiau kaip 9 sėdimas vietas įskaitant vairuotojo vietą.

7.2. **Autobusų rida** – visi autobusais nuvažiuoti kilometrai per atskaitinį laikotarpį.

7.3. **Autobusų talpa** – visų autobusų sėdimų vietų skaičius.

7.4. **Dirbtos valandos** – per atskaitinį ketvirtį samdomųjų darbuotojų įmonėje dirbtų valandų suma. Įskaičiuojamos visos per darbo dieną dirbtos valandos, įskaitant viršvalandžius, darbo laiką naktimis, poilsio ir švenčių dienomis; pasiruošimo darbui laikas, trumpos pertraukėlės; laikas, išbūtas darbo vietoje, nedirbtas (dėl techninių trikdžių), tačiau apmokėtas pagal teisės aktų ar kolektyvinėje sutartyje nustatytą tvarką. Neįskaičiuojamos valandos, už kurias sumokėta, bet per kurias faktiškai nebuvo dirbta (liga, streikas, kasmetinės atostogos).

7.5. **Keleivis** – autobusu vežtas asmuo, išskyrus vairuotoją bei kitą aptarnaujantį personalą.

7.6. **Keleivių vežimas** – vežimas autobusais, maršrutiniais taksi reguliariaisiais, specialiaisiais bei užsakomaisiais reisais vietinio (miesto ir priemiestinio), tolimojo ir tarptautinio susisiekimo maršrutais.

7.7. **Keleivių vežimo apyvarta** – keleivių vežimo transporto priemonėmis apimties rodiklis, išreiškiamas keleivio kilometrais, gautais sudėjus visų keleivių nuvažiuotus atstumus.

7.8. **Pajamos iš keleivių vežimo** – pajamos, gautos už bilietų pardavimą. Išskiriamos: iš valstybės gautos bei gautinos kompensacinės sumos, skirtos valstybės deklaruojamų kainų skirtumui padengti; pajamos iš keleivių vežimo tarptautiniais maršrutais.

7.9. **Pardavimo pajamos (apyvarta)** – įmonės veiklos pajamos, uždirbtos per ataskaitinį laikotarpį, pardavus prekes ar suteikus paslaugas pirkėjui (klientui). Į pardavimo pajamas įeina visi prekėms ir paslaugoms taikomi muitai ir mokesčiai, išskyrus pridėtinės vertės mokestį (PVM). Neįtraukiamos pajamos, gautos pardavus ilgalaikį materialųjį turtą, iš finansinės ir investicinės veiklos, dividendų ir pan.

7.10. **Reguliarusis reisas** – reisas, kuriuo keleiviai vežami nustatytu dažnumu ir maršrutais, kelionės metu paimiti ir išleidžiant keleivius tam tikslui nustatytose stotelėse, laikantis iš anksto nustatytų tvarkaraščių ir tarifų.

7.11. **Specialusis reisas** – reisas, kai vežamos specialios keleivių grupės (darbuotojai – į darbovietes ir iš jų, moksleiviai – į mokyklas ir iš jų ir pan.).

7.12. **Tarptautinio susisiekimo maršrutas** – nustatyta gatvių ir kelių trasa, kertanti valstybės sieną.

7.13. **Tolimojo susisiekimo maršrutas** – nustatyta gatvių ir kelių trasa Lietuvos Respublikos teritorijoje, ilgesnė kaip 50 km, kuria keleiviai vežami daugiau kaip per dviejų savivaldybių (neįskaitant miestų savivaldybių) teritorijas.

7.14. **Užsakomasis reisas** – reisas, kai pagal išankstinį užsakymą vežamos iš anksto sudarytos, bendrą kelionės tikslą turinčios keleivių grupės. Iš anksto sudarytos keleivių grupės vežamos turint keleivių vežimo sutartis ir keleivių vežimo lapus.

7.15. **Vežėjas** – įmonė, įregistruota įstatymu nustatyta tvarka ir turinti teisę vežti keleivius, krovinius, bagažą, paštą, dokumentų siuntas, smulkias siuntas.

7.16. **Vietinio (miesto) susisiekimo maršrutas** – nustatyta gatvių (kelių) trasa, kuria keleiviai vežami miesto teritorijoje.

7.17. **Vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutas** – nustatyta gatvių (kelių) trasa, kuria keleiviai vežami vienos savivaldybės (neįskaitant miestų savivaldybių) teritorijoje. Atskirais atvejais, suderinus su Valstybine kelių transporto inspekcija, maršrutas gali tęstis per dviejų ir daugiau gretimų savivaldybių (neįskaitant miestų savivaldybių) teritorijas.

IV SKYRIUS TEISINIS PAGRINDAS

8. Tyrimą reglamentuoja 1998 m. gegužės 19 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1165/98, dėl trumpojo laikotarpio statistikos (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 20 tomas, p. 291), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2012 m. gegužės 31 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 461/2012 (OL 2012 L 142, p.26).

V SKYRIUS TAIKOMI KLASIFIKATORIAI

9. Tyrime naudojami klasifikatoriai:

9.1. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (EVRK 2 red.), patvirtintas Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. DĮ-226 „Dėl Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus patvirtinimo“;

9.2. Lietuvos Respublikos administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių klasifikatorius, tvarkomas ir saugomas valstybės įmonėje Registrų centre ir platinamas Lietuvos Respublikos adresų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 10 d. nutarimu Nr. 715 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų, gyvenamųjų vietovių ir gatvių valstybės registro reorganizavimo ir Lietuvos Respublikos adresų registro įsteigimo“, nustatyta tvarka.

10. Klasifikatoriai paskelbti Oficialiosios statistikos portale osp.stat.gov.lt → Klasifikatoriai.

VI SKYRIUS

TIRIAMOJI VISUMA (POPULIACIJA), ELEMENTŲ APRĖPTIS, VERTINAMI PARAMETRAI

11. Tyrimo populiaciją sudaro vežėjai (įmonės), turintys licencijas (leidimus) vežti keleivius autobusais. Didžioji įmonių dalis pagal EVRK 2 red. priskiriama keleivių vežimo miesto arba priemiestiniu sausumos transportu (4931) veiklai bei kito, niekur kitur nepriskirto, keleivinio sausumos transporto (4939) veiklai. Tačiau populiacijoje yra ir įmonių, kurių pagrindinė veikla kita, bet vykdo keleivių vežimą.

12. Licenciją (leidimą) verstis keleivių vežimais tolimojo ir tarptautinio susisiekimo maršrutais išduoda Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos, vietinio susisiekimo maršrutais – savivaldybių institucijos arba jų įgaliotos įstaigos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

13. Vertinami parametrai:

13.1. maršrutų skaičius (ataskaitinio laikotarpio pabaigoje, vienetais);

13.2. maršrutų ilgis (visų maršrutų ilgis viena kryptimi, kilometrais);

13.3. vežta keleivių (skaičius tūkstančiais);

13.4. keleivių apyvarta (tūkst. keleivio kilometrų);

13.5. autobusų rida (visų autobusų nuvažiuotų kilometrų suma, tūkst. kilometrų);

13.6. pardavimo pajamos (apyvarta) (suma eurais);

13.7. dirbtų valandų skaičius (samdomųjų darbuotojų įmonėje dirbtų valandų suma).

14. Parametrai vertinami pagal pjūvius: reguliarieji, užsakomieji, specialieji reisai; vietiniai (miesto ir priemiestinis), tolimieji, tarptautiniai maršrutai; pagal savivaldybes.

VII SKYRIUS

TAIKOMI METODAI

15. Atliekamas ištisinis ketvirtinis tyrimas. Statistiniai rodikliai skaičiuojami sumuojant statistinius duomenis, taip pat susumavus visų ketvirčių statistinius duomenis gaunami metiniai statistiniai duomenys.

16. Tyrimui atlikti yra sudaromas apibrėžtos populiacijos elementų (respondentų) sąrašas. Jis sudaromas remiantis statistiniu ūkio subjektų registru, Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos pateiktu licencijuotų įmonių sąrašu bei miestų ir rajonų savivaldybių pateiktais įmonių, turinčių leidimus vežti keleivius autobusais ir maršrutiniais taksi vietiniais maršrutais, sąrašais. Respondentų sąrašas atnaujinamas kartą į metus. Sąrašas papildomas naujomis įmonėmis, kurioms išduotos licencijos vežti keleivius autobusais ir maršrutiniais taksi. Atsižvelgiant į ūkio subjekto būklę, iš tyrimo sąrašo pašalinamos neveikiančios įmonės (likviduotos, išregistruotos ir pan.).

VIII SKYRIUS

STATISTINIŲ DUOMENŲ ŠALTINIAI, DUOMENŲ SURINKIMAS IR APDOROJIMAS

17. Statistinių duomenų šaltinis – statistinis tyrimas. Statistiniai duomenys teikiami ketvirtinėje keleivių vežimo autobusais ataskaitoje TA-02 (toliau – ataskaita TA-02), tvirtinamoje Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus įsakymu. Ataskaita TA-02 pateikiama iki 15 dienos ataskaitiniam ketvirčiui pasibaigus.

18. Ataskaitos TA-02 forma yra paskelbta Elektroninio statistinių verslo duomenų parengimo ir perdavimo sistemoje *e. Statistika* (estatistika.stat.gov.lt) skyriuje „Statistinių ataskaitų formos“. Statistinės ataskaitos pateikimo būdą respondentai pasirenka patys (paštu, elektroniniu paštu, faksu ar tiesiogiai internetu). Statistinės ataskaitos pateikiamos Lietuvos statistikos departamento duomenų parengimo skyriams.

19. Statistiniai duomenys, pateikti *e. Statistikos* sistemoje, iškart patenka į tyrimo duomenų bazę.

20. Pirminė duomenų kontrolė atliekama elektroninio klausimyno pildymo metu, o papildoma kontrolė – pagal kontrolės sąlygas, aprašytas įvedimo programos techninėje užduotyje. Įvedant duomenis atliekama klaidų paieška. Tikrinamas loginis ryšys tarp reikšmių, ieškoma aritmetinių klaidų ir praleistų reikšmių. Yra apibrėžtos rodiklių reikšmių ribos, pvz., yra nustatytos ribos vidutiniam važiavimo nuotoliui pagal susisiekimo maršrutus. Taip pat yra tikrinama, ar galioja formulėmis išreiškiami ryšiai tarp rodiklių. Dėl neištaisomų klaidų ar trūkstamų reikšmių aiškinamasi susiekiant su respondentais.

IX SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ IR STATISTINĖS INFORMACIJOS KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

21. Parengtoje statistinių duomenų įvedimo programoje yra numatytas respondentų, nepateikusių statistinių ataskaitų, sąrašo formavimas. Veikiančių, bet neatsakiusių į apklausą, įmonių statistiniams duomenims vertinti naudojami ankstesnių laikotarpių ataskaitų statistiniai duomenys.

22. Gavus suvestinius rezultatus, atliekama duomenų analizė. Skaičiavimo rezultatai lyginami su ankstesnių laikotarpių rezultatais. Nustatomos išsiskiriančios rodiklių reikšmės ir atliekama jų analizė. Esant reikšmingiems nukrypimams, susisiekama su respondentais ir aiškinamasi nukrypimo priežastys. Analizuojamos laiko eilutės tendencijos. Nustačius netikslumus, statistiniai duomenys taisomi.

23. Paskelbus statistinę informaciją Oficialiosios statistikos portale, atnaujinamas keleivių vežimo kelių transportu metainformacijos aprašas, kuriame pateikiama informacija apie statistinių rodiklių kokybę pagal šias charakteristikas: reikalingumą, tikslumą ir patikimumą, savalaikiškumą ir punctualumą, palyginamumą ir suderinamumą.

X SKYRIUS NAUDOJAMOS KOMPIUTERIŲ PROGRAMOS

24. Duomenims įvesti ir apdoroti naudojama *ORACLE* programinė įranga.

25. Statistiniams rodikliams analizuoti ir pateikti naudojama *MS Excel* skaičiuoklė.

XI SKYRIUS VARTOTOJAMS PATEIKIAMĖ REZULTATAI

26. Statistinė informacija skelbiama pagal [statistinės informacijos skelbimo kalendorių](#):

26.1. informaciniame pranešime;

26.2. Lietuvos statistikos departamento leidiniuose „Transportas ir ryšiai“, „Lietuvos ekonominė ir socialinė raida“, „Lietuvos statistikos metraštis“ ir „Lietuvos apskritys“;

26.3. Oficialiosios statistikos portalo osp.stat.gov.lt Rodiklių duomenų bazėje.

27. Kas ketvirtį tyrimo rezultatai panaudojami rengiant transporto įmonių trumpojo laikotarpio statistiką Eurostatui, pateikiami kitiems Lietuvos statistikos departamento skyriams makroekonominių rodiklių skaičiavimams.

28. Statistinė informacija teikiama pagal vartotojų užklausas.

XII SKYRIUS NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

29. *Illustrated Glossary for Transport Statistics, 4th edition, 2009* Luxembourg: Jungtinių Tautų Europos ekonominė komisija (UNECE), Tarptautinė transporto darbo grupė, Eurostatas.

XIII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Pasikeitus šioje metodikoje nurodytiems teisės aktams, taikomos galiojančios šių teisės aktų redakcijų nuostatos.

Parengė
Transporto ir paslaugų statistikos skyrius